

Олеся СЛИВИНСЬКА

Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка

УДК: [811.162.1'272:321]:378.4-057.87(438):303.62

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2025.77.14008>

КОНЦЕПТ *ВЛАДА* У СВІТЛІ АСОЦІАЦІЙ З ЛЮДЬМИ (НА МАТЕРІАЛІ АНКЕТУВАННЯ ПОЛЬСЬКИХ СТУДЕНТІВ)

Резюме. У статті досліджено отримані шляхом анкетування студентів польських університетів асоціації зі словом *władza*, що є назвами людей (1348 од.). Найширше в анкетах представлені уявлення про владу в політичному аспекті, наприклад, асоціації з президентом (237), політиками (114), прем'єр-міністром (79) – усього 660 одиниць (48,96%). На другому місці – суспільний аспект влади, у межах якого студенти найчастіше наводили асоціації з директорами (38), батьками (30) та шефом (25) – загалом 336 одиниць (24,93%). Історичний аспект влади розкривають 314 асоціацій (23,29%), із яких найчастішими є згадки про короля (185) й королеву (25). Релігійний аспект формують 18 назв релігійних посад (1,34%), мілітарний – 10 асоціацій із військовими посадами та званнями (0,74%). Фізичний аспект влади простежуємо в шести асоціаціях із чоловіками (0,45%). Чотири приклади залічуємо до психічного аспекту (0,29%), серед яких дві асоціації влади з персонажами серіалів.

Ключові слова: польська мова, концепт, анкета, асоціації, аспекти.

THE CONCEPT OF *POWER* IN THE LIGHT OF ASSOCIATIONS WITH PEOPLE (BASED ON A SURVEY OF POLISH STUDENTS)

Abstract. Associations with the word *władza* which are names of people (1348 units) obtained through a survey of students at Polish universities are examined in the article. The most common associations in the questionnaires were related to power in the political aspect, for example, associations with the president (237), politicians (114), prime minister (79) – a total of 660 units (48.96%). In second place is the social aspect of power, within which students most often cited associations with directors (38), parents (30) and boss (25) – a total of 336 units (24.93%). The historical aspect of power is revealed by 314 associations (23.29%), of which the most frequent are mentions of the king (185) and queen (25). The religious aspect is presented by 18 names of religious positions (1.34%), and the military aspect by 10 associations with military positions and ranks (0.74%). The physical aspect of power can be traced in six associations with men (0.45%). Four examples are attributed to the mental aspect (0.29%), including two associations of power with characters from TV series.

Keywords: Polish language, concept, questionnaire, associations, aspects.

У сучасній філологічній науці концепт вивчають із різних дослідницьких перспектив: у межах філософії мови, антропоцентричної лінгвістики, соціолінгвістики, лексичної та ситуативної семантики¹. Концепт прийнято розуміти «як

¹ Ф. Бацевич, *Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень*, Київ: Академія, 2008, с. 221.

одиницю свідомості (колективної або індивідуальної), яка акумулює в собі інформацію різного виду і різного ступеня узагальнення»¹. За визначенням Ф. Бацевича, у концепті «втїлилися певні культурно зумовлені уявлення носія мови про світ»².

Концепт «влада» у польській мові раніше вже ставав предметом дослідження, зокрема, у працях У. Маєр-Барановської та І. Лаппо³, Є. Бартмінського і М. Гжещак⁴. Однак на сучасному хронологічному зрізі мовознавці не вивчали наповнення концепту «влада», що відкриває перспективу зіставлення теперішніх уявлень про владу з давнішими. Що важливо, попередні дослідження концептів також провадили в студентському середовищі Польщі, а саме міста Любліна⁵. В українській мові концепт «влада» представлений, зокрема, в Українському асоціативному словнику С. Мартінек⁶.

Мета статті – проаналізувати асоціації з владою, що є назвами людей, зібрані в результаті анкетування, здійсненого в період з жовтня 2021 р. до травня 2022 р. у середовищі студентів закладів вищої освіти Польщі. В анкетуванні взяли участь 804 студенти семи польських університетів: Вармінсько-Мазурського (175 респондентів), Лодзького (116 респондентів), Ягеллонського (97 респондентів), Варшавського (36 респондентів), Сілезького університету в Катовіцах (111 респондентів), Університету імені Адама Міцкевича в Познані (73 респонденти), Університету Миколая Коперника в Торуні (196 респондентів). У статті аналізуємо студентські відповіді на запитання «З чим або ким (якими предметами, явищами, людьми) Вам асоціюється влада?». Згідно з методологією Люблінської етнолінгвістичної школи, «характеристики, отримані під час анкетування, формуються у блоки, які називають або фасетами [...], або аспектами (фізичний, біологічний, побутовий, локативний, психічний, суспільний, психо-суспільний, політичний, ідеологічний, національний, культурний, релігійний, мілітарний, історичний, естетичний, етичний)»⁷.

Під час аналізу 1348 асоціацій із людьми простежено реалізацію семи аспектів влади: політичного, суспільного, історичного, релігійного, мілітарного, фізичного та психічного. При визначенні обсягу аспектів опираємося на класифікацію

¹ І. Гажева, *Концепт і символ у сучасній філологічній науці*, «Львівський філологічний часопис» 2021, № 9, с. 58.

² Ф. Бацевич, *Філософія мови ...*, с. 221.

³ U. Majer-Baranowska, I. Lappo, *WŁADZA*, [w:] *Język – wartości – polityka. Zmiany rozumienia nazw wartości w okresie transformacji ustrojowej w Polsce. Raport z badań empirycznych*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2006, s. 475–480.

⁴ J. Bartmiński, M. Grzeszczak, *Jak rekonstruować kanon wartości narodowych i europejskich?*, „Etnolingwistyka” 2014, t. 26, s. 21–44.

⁵ J. Bartmiński (red.), *Język – wartości – polityka. Zmiany rozumienia nazw wartości w okresie transformacji ustrojowej w Polsce. Raport z badań empirycznych*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2006, 632 s.

⁶ С. Мартінек, *Український асоціативний словник: у 2 т., т. 2. Від реакції до стимулу*, Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007, с. 72–73.

⁷ S. Niebrzegowska-Bartmińska, *Definiowanie i profilowanie pojęć w (etno)lingwistyce*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2020, s. 206.

М. Бжозовської¹ з певними змінами, зумовленими особливостями дослідження концепту «влада». Політичний аспект уміщує поняття зі сфери політики, назви представників державної адміністрації. Суспільний аспект охоплює різноманітні суспільні явища, родинні зв'язки та суспільну ієрархію, історичний – згадки про діячів історії й історичні події. Релігійний аспект стосується Бога та релігійних цінностей, психічний – емоційної сфери й особливостей характеру. Фізичний аспект пов'язаний із поняттями зі сфери фізіології людини, мілітарний – із війнами, військом і зброєю. У межах аспектів виділяємо центральні й периферійні зони, причому периферії різних аспектів можуть частково накладатися (наприклад, історичного й політичного, політичного та суспільного аспектів).

Найширше в анкетах представлені уявлення студентів про владу в **політичному аспекті** (660 од., 48,96%). Серед цих одиниць трапляються, зокрема, власні назви людей (89 од.), назви посад (547 од.) і функцій (7 од.).

З-поміж імен діячів, наведених респондентами у відповідях на запитання про асоціації з владою, найчастіше повторюється *Jarosław Kaczyński* (29)², один раз прізвище *Kaczyński* подано у формі множини. Дві асоціації влади з Ярославом Качинським розширено негативною оцінкою: *Jarosław Kaczyński – kojarzy się z negatywną władzą; J. Kaczyński → bezczelność*. Тринадцятьом опитаним влада асоціюється з путіним – *Władimir Putin* (13). Одинадцять осіб асоціюють владу з королевою Єлизаветою II (*królowa Elżbieta II* (10) / *królowa Anglii*). Цю відповідь уміщуємо в політичному аспекті, адже анкетування студентів польських університетів було проведено у 2021 – 2022 роках, коли Єлизавета II виконувала королівські обов'язки. Сім разів респонденти подають у своїх відповідях ім'я тодішнього Президента Польщі – *Andrzej Duda* (7). До політичного аспекту зараховуємо й асоціації *Mateusz Morawiecki* (5), *Łukaszewski* (4). Один раз до асоціації влади з Лукашенком додано пояснення, згідно з яким, на думку респондента, він має цілковиту владу над людьми: *Władza kojarzy mi się z ludźmi którzy mieli kompletną władzę nad ludźmi np. Stalin, Łukaszewski*.

Серед згадок про сучасників респонденти подають також імена таких політичних діячів Польщі: *Donald Tusk* (2); *Przemysław Czarnek* (2); *Korwin; Ziobro; posłanka Urszula Zielińska; Piotr Sak*. В анкетних реакціях з'являються й імена сучасних політиків інших держав, зокрема *Kim Jong Un* (3); *Angela Merkel* (2); *Macron; Xi Jinping; Obama; J. Biden; Trump*. До групи власних назв включаємо теж таку асоціацію з політичного аспекту, як *konkretne twarze z nią [polityką] kojarzone*.

У контексті керівних політичних посад влада асоціюється польським студентам передусім із президентом (237): *prezydent* (227) / *prezydenci* (10) та політиками (114): *politycy*³ (105) / *wysoko postawieni politycy / polityk* (7) / *ludzie polityki*. Із посадою прем'єр-міністра владу асоціює 79 респондентів (*premier* (75) / *premierzy* (4)).

¹ Ibidem, s. 114–115.

² У дужках (тут і далі) після назви асоціації подаємо кількість згадок про неї в анкетах.

³ Один респондент додав у відповіді негативну оцінку власної асоціації: *z politykami (niestety)*.

З особою диктатора владу пов'язує 26 опитаних, наводячи відповіді *dyktator* (19) / *dyktatorzy* (6) / *dyktatorzy współcześnie*. Один респондент уточнив, що саме зараз влада асоціюється йому з диктаторами: *współcześnie – dyktatorzy*. Із міністрами владу асоціюють 22 респонденти (*ministrowie* (16) / *minister* (6)).

Згадки про главу держави pojawiaються в анкетах 9 разів – *głowa państwa* (3) / *głowa królestwa* / *głowy państwa* (3) / *głowy państw* / *z najwyższymi głowami świata*. Із лідером керівної партії владу асоціює шестеро респондентів, подаючи такі відповіді, як *prezes partii rządzącej* (2) / *prezes partii* (3) / *prezydent na czele partii rządzącej*. Одна зі студентських реакцій доповнена коментарем про те, що влада асоціюється респонденту з лідером керівної партії, а не з президентом: *prezes partii (bo nie prezydent)*. До політичного аспекту зараховуємо й асоціацію влади з посадою маршалка (5): *marszałek* (2) / *marszałek sejmu* (2) / *marszałek senatu*. Одному респонденту влада асоціюється з особою, яка перебуває на найвищій посаді в державі: *z osobą najwyższą postawioną w państwie, taką która ma zwolenników i przeciwników*.

До політичного аспекту увійшло вісім асоціацій з очільниками держав: *przewodcy państw* (3); *rządzący państwem* (3); *rządzący krajami demokratycznymi*; *osoby rządzące w sposób autorytarny / totalitarny* й одна негативно маркована асоціація з високопоставленими особами (маркер *niestety* – «на жаль»): *Ludźmi sprawującymi wysokie stanowiska w rządzie (niestety)*. Політичний аспект доповнюють асоціації влади з депутатами (*posłowie* (6) / *poseł* (6)), сенаторами (*senator* (5) / *senatorzy* (2)), канцлером (*kanclerz* (2)). До політичного аспекту також зараховуємо подану чотири рази асоціацію з тираном: *tyran* (3) / *tyrani*.

Влада асоціюється студентам із її представниками, про що свідчать анкетні реакції *reprezentant*; *przedstawiciele władzy*; *przedstawiciele kraju na stopniu lokalnym, krajowym i międzynarodowym*; *głowami państwa i ich współpracownikami*. У межах політичного аспекту вміщуємо дві негативні характеристики людей, що здійснюють владу: *Władza najbardziej kojarzy mi się z różnymi partiami politycznymi, a w niej zawsze znajdzie się jakiś „lider”, który manipuluje, kłamie itp.*; *Z ludźmi którzy niekiedy niestety nie są stworzeni do tego stanowiska, źle rządzą!*. Важливо звернути увагу й на те, що студенти можуть пов'язувати владу і зі звичайними громадянами держави, підлеглими, що відображено в таких асоціаціях: *obywatele* (4); *poddani* (4); *podwładni* (2); *lud* (2); *naród*.

Про прийняття представниками влади важливих рішень і можливість керувати країною ідеться в таких відповідях: *Władza kojarzy mi się z grupą osób wybraną przez resztę społeczeństwa, według których te osoby będą odpowiednie do decydowania w najbliższych latach o naszym życiu (wg. ich rozumowania – zmieniać na lepsze)*; *Ludźmi, którzy mają możliwość rządzić w kraju*. Про розуміння влади в політичному аспекті свідчить асоціація *bliźniak*. Таку асоціацію респондент супроводжує уточненням: *aktualna władza – bliźniak*. Припускаємо, що ця відповідь стосується Ярослава Качинського, лідера політичної партії «Закон і справедливість» (пол. PiS),

який є братом-близнюком Леха Качинського. Ще дві студентські асоціації з політичною владою містять негативні конотації: *Niestety, ludzie, z którymi kojarzy mi się władza, to zwykle bandyci i złodzieje (z których największym jest pan D. Tusk) nie mający na celu dobra ojczyzny, a własne dobro; Władza (niestety) kojarzy mi się z ludźmi, którzy kompletnie nie znają się na temacie, nie rozumieją potrzeb obywateli*. У периферійній зоні політичного аспекту, яка межує із суспільним аспектом, розташовуємо асоціації *przywódcą* (5) / *przywódcą charyzmatyczny* / *przywódcy* (4); *rządzący* (4).

На другому місці за частотою згадок в асоціаціях розташувався **суспільний аспект** влади (336 од., 24,93%). До нього увійшли назви посад (244 од.) і функцій осіб (52 од.), інші назви людей, як наприклад: знаменитості, впливові авторитети, олігархи та ін. (39 од.), а також одна власна назва.

Із директорами владу асоціюють 38 студентів, про що свідчать відповіді *dyrektor* (25) / *dyrektor szkoły* (2) / *placówki* (2) / *szpitala* / *dyrektorzy* (6) / *dyrektorzy firm* / *różnego rodzaju dyrektorzy*. 25 респондентам влада асоціюється із шефом: *szef* (23) / *szefowie* (2). Одна студентська асоціація доповнена поясненням: *Szef jakiejś firmy też sprawuje nad nią jakąś władzę, kieruje nią*. 21 особа подала в анкетах відповідь 'начальник' (*prezes* (16) / *prezesi* (2) / *prezesi firm* (3)).

Відповідь 'керівник' подано в анкетах 15 разів: *kierownik* (11) / *kierownicy* (3) / *kierownicy różnych jednostek (np. w miejscach pracy)*. Один раз у студентських реакціях з'являється асоціація *przywódcy globalnych koncernów*. 13 разів владу асоціюють із високопоставленими особами, наприклад: *ludzie wysoko postawieni* (3) / *ludzie na wysokim stanowisku* (3) / *osoby na najwyższym stanowisku* (2) / *ludzie będący na najwyższych szczeblach* / *osoby zajmujące wysokie stanowiska w danej pracy* та ін. До суспільного аспекту влади також належать відповіді *przewodniczący* (5); *właściciel firmy* / *właściciele dużych firm* / *właściciele korporacji*; *przełożeni* (2); *zarządca*; *naczelnik*.

Слово «суддя» як асоціацію до влади навело 12 студентів: *sędzia* (11) / *sędziowie*. Одну відповідь доповнено поясненням, яке наголошує, що суддя може засудити вбивцю до довічного ув'язнення, що буде мати вплив на все життя цієї людини, незалежно від того, винна вона чи ні: *Sędzia ma taką władzę, by skazać np. mordercę na dożywocie, co ma wpływ na całe życie takiego człowieka, nieważne czy jest winny lub nie*.

Із посадою ректора владу асоціюють 9 разів (*rektor* (8) / *rektorzy*). Із деканом влада асоціюється шістьом респондентам: *dziekan* (6). Ще один раз в анкеті подана відповідь *dziekanka*. П'ятеро студентів пов'язують владу з посадою поліцейського (*policjant* (3) / *policjanci* (2)), один респондент наводить асоціацію *milicjant*. Чотири рази владу асоціюють із роботодавцем (*pracodawca* (3) / *pracodawcy*), менеджером (*menadżer* (3) / *menadżerzy*) та бізнесменами (*biznesmeni* (3) / *biznesmen*). Один раз наведено відповідь *przesiębiorcy*.

Із учителями влада асоціюється 17 опитаним: *nauczyciele* (9) / *nauczyciel* (8). Асоціація влади з викладачами появляється в анкетних реакціях чотири рази:

wykladowcy (3) / *wykladowca*. Окрім того, респонденти подають такі відповіді, як *kierownik katedry; profesorzy; egzaminator*. Одна асоціація влади з керівництвом університету доповнена його характеристикою. У ній респондент пояснює, що представники університету мають подавати приклад, але буває по-різному: *Władza kojarzy mi się z ludźmi, którzy reprezentują np. uczelnię tj. władze uczelni. Z reguły mają to być osoby świecące przykładem, ale bywa różnie*.

У суспільному аспекті вміщуємо відповіді *wychowawca* (2); *trener* (2); *prokurator; przewodnik; dyrygent; dziennikarze; influencerzy*. Один респондент у своїй відповіді уточнює, що владу мають люди, не наділені відповідними повноваженнями: *Władzę posiadają ludzie nieupoważnieni do tego – influencerzy, aktorzy*. Суспільний аспект влади простежуємо й у таких асоціаціях, як „*białe kołnierzyki*”; *sekretnarz; asystenci*.

На думку 30 опитаних студентів, влада пов'язана з батьками: *rodzice* (22) / *rodzic* (7) / *rodziciel*. Один респондент наводить асоціацію з батьками, тому що вони були першими, хто мав над нами владу: *Władza, kojarzy mi się z rodzicami, to oni mieli ją nad nami, jako pierwsi*. Доповнена характеристикою й інша асоціація: *Pod względem psychologicznym kojarzy mi się z (...) rodzicami, którzy chcą „rządzić” swoim dzieckiem*. В анкетях трапляються також позитивні асоціації влади з батьками, наприклад: *z nauczycielami, dyрекcją, rodzicami – w tym dobrym znaczeniu*. Нейтральне забарвлення має відповідь: *Również rodzice sprawują władzę nad swoimi dziećmi*. По одному разу в анкетних відповідях з'являються асоціації *ojciec; babcia; tata; matka*.

В анкетних відповідях польські студенти наводять асоціації з міськими головами (*burmistrz* (10) / *burmistrzowie* (3)), а також із іншими адміністративними посадами, як наприклад: *gubernator* (2); *doradcy* (3); *wójt* (2) / *wójtowie*; *wódc* (2); *prezydent miasta / prezydenci miast; wojewodowie*. Респонденти асоціюють владу з людьми, які нею наділені: *Władza kojarzy mi się z osobami, które ją pełnią / ludzie ją sprawujący* (2); *Ludźmi, którzy mają możliwość rządzić w społeczeństwie*; *Osoby, które zarządzają jednostkami ludzkimi w pracy, domu lub instytucjach publicznych*; *Każdy komu należy się podporządkować*. В анкетях також pojawiaються асоціації з лідерами (*lider* (5) / *liderzy / liderzy organizacji / liderzy grup*). До суспільного аспекту влади залічуємо й асоціації з інвесторами та опікунами, наприклад: *inwestorzy; opiekunowie / opiekunowie prawni dzieci / opiekun zwierząt*.

У межах суспільного аспекту вміщуємо подану 6 разів асоціацію з багатими людьми: *bogaci* (3) / *uzyskujący wysokie zarobki / osoby zamożne / ludźmi bogatymi, którzy niekiedy są w stanie kupić władzę*. Асоціації влади із заможними людьми відображають і такі одиниці, як: *oligarcha / oligarchowie; osoby majątne; z ludźmi z bogatymi rodzicami*. Суспільний аспект влади простежуємо також в асоціаціях із впливовими авторитетами (*autorytety* (2); *wpływowi ludzie* (2); *ważni ludzie*) та привілейованими особами (*ludzie uprzywilejowani; Najbardziej kojarzy mi się z uprzywilejowanymi w społeczeństwie tzw. elitami symbolicznymi → prominentnymi dziennikarzami, politykami, bogaczami*). Про зв'язок влади з публічністю свідчать

асоціації *osoba publiczna* (3); *celebryci* (3); *działacz społeczny*. Суспільний аспект влади в контексті власних назв людей розкриває одна згадка про польську активістку – *Kaja Godek*.

Асоціації з людьми, причетними до таких негативних суспільних явищ, як схеми збагачення, відображені в студентських асоціаціях: *U władzy chcą być ci, którzy liczą na duże pieniądze. Wprowadzają zmiany zgodne z ich poglądem świata, a nie z tym, czego chce społeczeństwo; Ludzie których interesują układy; Osoby, które zostały powołane na nią złą drogą*. Негативне забарвлення має також відповідь *patologicznym elektoratem wierzącym w każde kłamstwo oraz populizm*, яка показує надмірну довірливість виборців.

Польські студенти асоціюють владу з сім'єю (*rodzina* (2) / *instytucja rodziny*), освіченими особами (*osoby wykształcone z "pozycją" zawodową*), великим скупченням людей (*mrowisko*). Один раз в анкетах появляються асоціації з антивакцинологами (*antyszczepionkowcy*) та прихильниками влади (*zwolennicy władzy*). На периферії суспільного аспекту, що межує з політичним аспектом, уміщуємо асоціації влади з державними службовцями: *urzędnicy* (4) / *urzędnicy państwowi* (2) / *urzędnicy publiczni* / *osoby pełniące służbę państwową* / *nadmiar urzędników*. Асоціації зі старшими людьми – *starszymi osobami* (2) / *starszymi ludźmi z elit* – розташовуємо в периферійній зоні суспільного аспекту, яка частково накладається з периферією фізичного аспекту. Уважаємо, що респонденти в подібних асоціаціях мають на увазі не лише вік людей, а також (а може, й передусім) їх авторитетність і суспільні ролі.

Розуміння влади в історичному аспекті розкриває 314 одиниць – 23,29% від загальної кількості асоціацій із людьми. Серед них основну частину становлять асоціації з посадами (270 од.), сорок разів владу асоціюють з історичними діями, двічі – з династією (*dynastia* (2)) та історичними постатями (*postacie historyczne* (2)).

Історична влада асоціюється студентам передусім із королями (185): *król*¹ (153) / *królowie* (32). На асоціацію влади з королевою натрапляємо в анкетах 25 разів: *królowa* (24) / *królowe*. Одна зі студентських відповідей має такий вигляд: *Władza kojarzy mi się przede wszystkim z monarchią. Królem i królową, którzy wspólnie rządzą nad państwem*. Асоціації влади з володарем, як наприклад: *władca plemienia* / *historyczni władcy* / *dawni władcy* / *władcy z przeszłości*, зараховуємо до історичного аспекту розуміння влади. Одну з асоціацій розширено коментарем, який свідчить про те, що образ володаря респондентом сприймається як застарілий: *Władza kojarzy mi się automatycznie z postacią monarchy, z koroną, z przestarzałym już obrazem władcy*. Натомість такі асоціації з володарем, як *władca* (8) / *władca ludu* / *narodu* / *władca w kraju, wszędzie tam gdzie ustalana jest hierarchia* / *władcy* (4) / *władcy autorytarni*, розміщуємо на периферії історичного аспекту, що межує з політичним.

¹ Деякі відповіді містять уточнення: *Władza kojarzy mi się ze średniowiecznym królem; z królami rządzącymi w Polsce kiedyś; królowie (najczęściej angielscy)*.

П'ятнадцять респондентів наводять в анкетах відповідь «імператор» (*cesarz* (11) / *cesarzowie* (4)), один раз натрапляємо на асоціацію *dawni monarchowie* – подані приклади належать до історичного аспекту влади. Асоціації влади з монархом – *monarcha* (8) / *monarchowie* (3) – розташовуємо в периферійній зоні історичного аспекту, яка перетинається з політичним аспектом влади.

Про королівську родину в контексті асоціацій із владою згадують чотири респонденти, наводячи відповіді *rodzina królewska* (2) / *rodziny królewskie* / *członkowie rodziny królewskiej*. Рідше студенти наводять такі асоціації з керівними політичними посадами в історичному аспекті, як *car* (2); *książę* (2); *kniaź*; *faraon*; *imperator*; *cesarzowa*. До історичного аспекту влади зараховуємо також асоціацію *rycerze*. Зпоміж асоціацій – власних назв людей в історичному аспекті вміщуємо вісім асоціацій зі Сталіним (*Stalin* (8)) і сім – із Адольфом Гітлером (*Adolf Hitler* (7)). Рідше в анкетних реакціях студенти наводять асоціації з такими постатями з історії Польщі: *Mieszko I* (3); *Piłsudski* (3); *Bolesław Chrobry*; *król Kazimierz Wielki*; *W. Jagiello*; *Jan III Sobieski*, а також історичними діячами інших країн: *Juliusz Cezar* (2); *Napoleon* (2); *Winston Churchill* (2); *Karol Wielki*; *francuski Król Słońce*¹; *Otto von Bismarck*; *królowa Wiktoria*; *car Mikołaj*; *Lenin*; *Roosevelt*; *Truman*; *JFK*².

Релігійний аспект формують 18 наведених в анкетах асоціацій (1,34%). Це сім асоціацій із єпископом (*biskup* (4) / *biskupi* (3)), п'ять – з папою (*papież* (5)), три асоціації зі священниками (*księża* (2) / *ksiądz*). Двічі в анкетах подано відповідь «церковні ієрархи» – *hierarchowie kościelni* (2). До релігійного аспекту зараховуємо й асоціацію *przywódcy sekty*. 10 асоціацій із людьми зараховуємо до **мілітарного аспекту** влади (0,74%): *generał* (3); *przywódcy armii* / *przywódcy wojenni*; *wojskowi*; *żołnierze*; *kapral*; *kapitan*; *admiral*.

Шість разів у студентських відповідях представлений **фізичний аспект** влади (0,45%), до якого увійшли асоціації влади з чоловіками – *mężczyźni* (3) / *mężczyzna* (3). Один раз ця асоціація супроводжується коментарем «на жаль»: *mężczyzna (niestety)*. Чотири асоціації з владою формують її **психічний аспект**, що складає 0,29% від загальної кількості асоціацій – назв людей. У межах психічного аспекту ми розмістили дві асоціації з персонажами серіалів: це представник британської аристократії початку XX ст., що дотримується консервативних поглядів, лорд Грентем (*Jaśnie Pan z serialu Downton Abbey*), а також рід Ланістерів (*Lanisterowie*), яких називають «амбїтними й хитрими інтриганамі»³.

У психічному аспекті розглядаємо й асоціацію влади з дитиною, яка зриває листок і грається ним: *Dziecko, urywające liść, miażdżące go w palcach i wyrzucające bez celu*. Ще одним прикладом розуміння влади в психічному аспекті є відповідь,

¹ Ця відповідь містить додаткову інформацію, яка уточнює наведену асоціацію: *władza absolutna – francuski Król Słońce*.

² John Fitzgerald Kennedy. – О. С.

³ Гра престолів: чому варто прочитати книги Джорджа Мартіна, навіть якщо ви бачили серіал, [y:] Polonews. Січень 2025. <https://polonews.in.ua/gra-prestoliv-chomu-varto-prochitati-knigi-dzhordzha-martina-navit-jakshho-vi-bachili-serial/> (10.10.2025).

у якій респондент пише про те, що владу має кожен із нас: *Również każdy z nas skupia w swoich rękach władzę, np. mam władzę rozporządzać naszymi dobrami, różnymi przedmiotami / rzeczami.*

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що найбільш репрезентативними одиницями, що належать до політичного аспекту, є асоціації влади з президентом (237), політиками (114), прем'єр-міністром (79), Ярославом Качинським (29), а також з особою диктатора (26). У межах суспільного аспекту найбільш численні групи складають асоціації з директорами (38), батьками (30) та шефом (25). Найпоширенішими асоціаціями, які характеризують владу в історичному аспекті, стали згадки в анкетах про короля (185) і королеву (25). Рідше польські студенти наводили асоціації з людьми, які ми зарахували до релігійного, мілітарного, фізичного та психічного аспектів влади. Найчастіше в релігійному аспекті з'являються асоціації з єпископом (7) і папою (5), у мілітарному – з генералом (3). Фізичний аспект влади формують асоціації з чоловіками (6). У межах психічного аспекту розташувалися асоціації з героями серіалів, такими як лорд Грентем і Ланістери. На рисунках зображуємо кількісне співвідношення асоціацій – назв людей, що належать до різних аспектів влади.

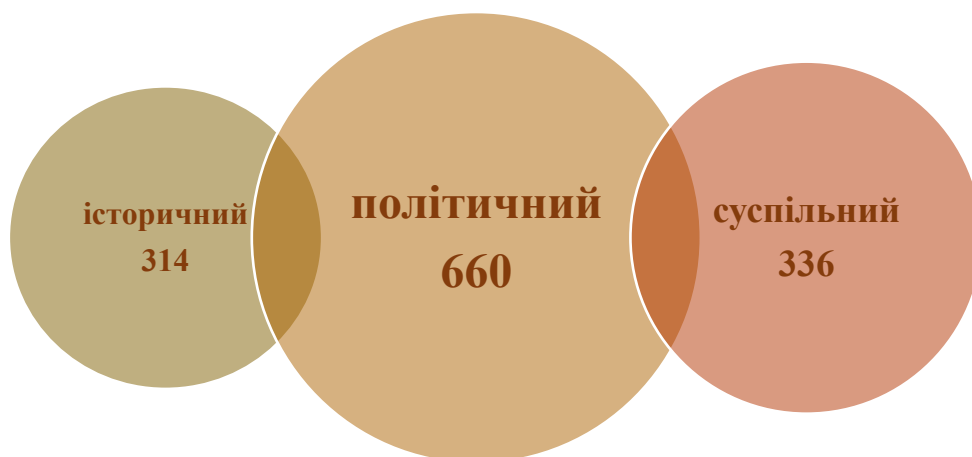

Рис. 1. Асоціації влади з людьми – політичний, суспільний, історичний аспекти

Рис. 2. Асоціації влади з людьми – релігійний, мілітарний, фізичний і психічний аспекти

References

- Bartmiński J., Grzeszczak M., *Jak rekonstruować kanon wartości narodowych i europejskich?* „Etnolingwistyka” 2014, t. 26, s. 21–44.
- Bartmiński J. (red.), *Język – wartości – polityka. Zmiany rozumienia nazw wartości w okresie transformacji ustrojowej w Polsce. Raport z badań empirycznych*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2006, 632 s.
- Batsevych F., *Filosofiya movy: Istoriya linhvofilosofskykh uchen*, Kyiv: Akademiya, 2008, 240 s. // Бацевич Ф., *Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень*, Київ: Академія, 2008, 240 с.
- Hazheva I., *Kontsept i symvol u suchasniy filolohichniy nautsi*, «Lvivskyi filolohichnyi chasopys» 2021, № 9, s. 56–62 // Гажева І., *Концепт і символ у сучасній філологічній науці*, «Львівський філологічний часопис» 2021, № 9, с. 56–62.
- Hra prestoliv: chomu varto prochytyaty knyhy Dzhordzha Martina, navit yakshcho vy bachyly serial.* <https://polonews.in.ua/gra-prestoliv-chomu-varto-prochitati-knigi-dzhordzha-martina-navit-jakshho-vi-bachili-serial/> // *Гра престолів: чому варто прочитати книги Джорджа Мартіна, навіть якщо ви бачили серіал*, [у:] Polonews. Січень 2025. <https://polonews.in.ua/gra-prestoliv-chomu-varto-prochitati-knigi-dzhordzha-martina-navit-jakshho-vi-bachili-serial/> (10.10.2025).
- Majer-Baranowska U., Lappo I., *WŁADZA*, [w:] *Język – wartości – polityka. Zmiany rozumienia nazw wartości w okresie transformacji ustrojowej w Polsce. Raport z badań empirycznych*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2006, s. 475–480.
- Martinek S., *Ukrayinskyi asotsiatyvnyi slovnyk: u 2 t., t. 2. Vid reaktsiyi do stymulu*, Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 2007, 468 s. // Мартінек С.,

Український асоціативний словник: у 2 т., т. 2. Від реакції до стимулу, Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007, 468 с.

Niebrzegowska-Bartmińska S., *Definiowanie i profilowanie pojęć w (etno)lingwistyce*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2020, 547 s.

Олеся Сливинська – асистентка катедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1070-0866>

Email: olesya.slyvynska@lnu.edu.ua